

2017. gada 26. maijs

ĀIPL nostāja attiecībā uz politiku atkritumu apsaimniekošanas un enerģētikas jomā

1. Kopsavilkums

Ārvalstu investoru padome Latvijā (turpmāk – ĀIPL) pārstāv gan atkritumu apsaimniekošanas nozares un enerģētikas nozares pakalpojumu saņēmējus, gan investorus un uzņēmējus, kas darbojas šajās nozarēs.

Lai gan pēdējos gados ir notikušas pozitīvas pārmaiņas gan atkritumu apsaimniekošanas, gan enerģētikas nozares regulējumā un politikā, joprojām pastāv vairākas problēmas, kurām ĀIPL vēlas pievērst Latvijas valdības uzmanību.

Attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanas politiku joprojām ir iespējas turpināt ieviest aprites ekonomikas principus, izmantojot atkritumus kā resursu un veicinot atvērta, caurskatāma un konkurētspējīga tirgus izveidi atkritumu apsaimniekošanas jomā. Lai sasniegtu Eiropas Savienības izvirzītos un valsts noteiktos mērķus, ĀIPL iesaka veikt šādas darbības:

- 1) Veicināt aprites ekonomiku, izmantojot otrreizēju pārstrādi un enerģijas reģenerāciju.**
- 2) Nepieļaut atkritumu apsaimniekošanas monopola izveidi Rīgā.**

Efektīva, ilgtspējīga un uzticama energoapgāde ir attīstības garants. Saistībā ar enerģētikas politiku ĀIPL ir formulējusi šādas rekomendācijas:

- 1) Apzināties, ka steidzami jāizstrādā integrēts valsts enerģētikas un klimata plāns.**
- 2) Veicināt konkurenci un izmaksu efektivitāti atjaunojamo energoresursu politikā.**
- 3) Nodrošināt, lai atbalsta mehānismi līdzsvarotu attīstības mērķus ar patērētājiem uzlikto slogu.**
- 4) Pārskatīt atbalstu AS “Latvenergo” fosilā kurināmā izmantošanai koģenerācijā.**
- 5) Palielināt regulatora lomu.**

2. Rekomendācijas atkritumu apsaimniekošanas politikā

2.1. Veicināt aprites ekonomiku, izmantojot otrreizēju pārstrādi un enerģijas reģenerāciju.

Efektīvi un ilgtspējīgi atkritumu apsaimniekošanas risinājumi saistīti ar

kapitālieguldījumiem, augstajām tehnoloģijām un sarežģītiem pasākumiem. Tāpēc investoriem ir vajadzīgs ilgtermiņa tiesiskais regulējums, kas būtu prognozējams un ieguldījumiem labvēlīgs. Un tāpēc mums ir šādas rekomendācijas:

- Noteikti un apņēmīgi likvidēt iespēju izgāzt atkritumu poligonos materiālus, kurus iespējams pārstrādāt vai atkārtoti izmantot enerģijas reģenerācijā.
- Piemērot aizliegumu, kas noteikts ES direktīvā attiecībā uz bioloģisko atkritumu apglabāšanu poligonos.
- Veicināt energoefektivitāti, izmantojot no atkritumiem iegūtu enerģiju un kurināmo.
- Īstenot tiesību aktos paredzētās prasības attiecībā uz ražotāju atbildības palielināšanu, nodrošinot caurskatāmību uzņēmumu pārskatu sistēmā un kontroles mehānismu ieviešanā, lai panāktu šo uzņēmumu atbildību par valsts noteikto uzdevumu izpildi, kā arī izstrādāt jaunas otrreizējās pārstrādes atbalsta iniciatīvas.

2.2. Nepieļaut atkritumu apsaimniekošanas monopola izveidi Rīgā

ĀIPL pauž bažas par atkritumu apsaimniekošanas modeli, ko piedāvā Rīgas pašvaldība. Saskaņā ar šo modeli četru operatoru vietā, kas pašlaik apkalpo Rīgu, tiks nodibināta publiskā un privātā partnerība, ko veidos pašvaldība un viens uzņēmums, ar kuru tiks slēgts līgums uz 20 gadiem.

Šāds plāns nopietni apdraud patērētāju tiesības un konkurenci atkritumu apsaimniekošanas tirgū Latvijā, un tas arī liedz nozarē ienākt ārvalstu investīcijām, kas veicinātu jaunu tehnoloģiju un risinājumu izmantošanu.

ĀIPL pilnībā izprot Latvijas Konkurences padomes paustās bažas un atbalsta tās secinājumu, kas pamatojas uz vispusīgo atkritumu apsaimniekošanas tirgus izpēti, proti, ka faktiskā monopola vietā ir iespējams līdztekus darboties vairākiem atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem. ĀIPL atbalsta Konkurences padomes ieteikumu, lai Rīgas pašvaldība atkārtoti izvērtē piedāvāto atkritumu apsaimniekošanas modeli un publiskās un privātās partnerības nepieciešamību arī no konkurences viedokļa.

3. Rekomendācijas enerģētikas politikas jomā

3.1. Apzināties, ka steidzami jāizstrādā integrēts valsts enerģētikas un klimata plāns.

Saskaņā ar tiesiskā regulējuma priekšlikumu Enerģētikas savienības pārvaldībai katrai dalībvalstij būs jā sagatavo integrēts valsts enerģētikas un klimata plāns, norādot savus mērķus, uzdevumus un ieguldījumus katrā no pieciem Enerģētikas savienības darbības virzieniem, kā arī metodoloģiju un politikas pasākumus to sasniegšanai. Pirmais plāns aptvers laikposmu no 2021. gada līdz 2030. gadam. Katrs nākamais plāns tāpat aptvers 10 gadu laikposmu. Līdz 2018. gada 1. janvārim Komisijai jāsaņem integrēto plānu projekti, bet līdz 2019. gada 1. janvārim – plānu galīgās versijas.

ĀIPL mudina valdību ātrāk uzsākt integrētā plāna izstrādi, jo tas ļaus izveidot pienācīgu dialogu ar attiecīgo nozaru ieinteresētajām personām un tādējādi izmantot viņu zinātību, kā arī veidot stabilu un prognozējamu enerģētikas politiku.

3.2. Veicināt konkurenci un izmaksu efektivitāti atjaunojamo energoresursu politikā.

Saskaņā ar “Elektroenerģijas tirgus likumu” jaunus kritērijus atbalsta saņemšanai enerģijas ražošanai, izmantojot atjaunojamus energoresursus, nosaka Ministru kabinets līdz 2018. gada 1. janvārim. Visefektīvākais atjaunojamo energoresursu attīstības ceļš Latvijā ir saistīts ar jaunu regulējumu, kurā būtu uzsvērts tas, cik svarīga ir konkurence, pārdomāta ilgtermiņa plānošana, pareizi un precīzi nosacījumi, reģionālā sadarbība un caurskatāmība.

Iesakām ievērot šādus galvenos principus:

- Lai kvalificētos valsts atbalsta saņemšanai, pretendentiem jāpiedalās tehnoloģiju ziņā neitrālās izsolēs, kurās tiek izraudzīti projekti ar 10 gados zemāko garantēto piemaksu.
- Ieviest oglekļa dioksīda nodokli tajās nozarēs, uz kurām neattiecas emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ETS), paredzot 3 līdz 5 gadu pārejas posmu un ieviešot principu “piesārņotājs maksā”.
- Sekmēt transporta nozares dekarbonizāciju, tādējādi nodrošinot biodegvielas konkurētspēju un pieprasījumu pēc tās, pamatojoties uz reālu konkurenci biodegvielas ražotāju un piegādātāju starpā.

3.3. Nodrošināt, lai atbalsta mehānismi līdzsvarotu attīstības mērķus ar patērētājiem uzlikto slogu.

Veidojot jaunu valsts atbalsta sistēmu atjaunojamo energoresursu ražošanai pēc 2020. gada, ir jāņem vērā šādi apsvērumi:

- Kāda būs ietekme uz mājsaimniecībām un visu nozari, kā arī tiešajiem lietotājiem noteikto enerģijas cenu konkurētspēja attiecīgajā reģionā.
- Kad atbalsts būs beidzies, atbalstu saņēmušajam atjaunojamo energoresursu ražošanas uzņēmumam ir jābūt konkurētspējīgam brīvajā tirgū.
- Latvijas mērķiem atjaunojamo energoresursu jomā nevajadzētu būt pārāk ambicioziem un pārsniegt ES noteiktos mērķus, un Latvijai vajadzētu ieņemt reālistisku nostāju, apspriežot ES uzdevumus 2030. gadam (un to sadalījumu pa nozarēm).
- Jānovērš atbalsta saņemšana no vairākiem avotiem (elektroenerģijas obligātais iepirkums un viens vai vairāki ES finansējuma avoti).

3.4. Pārskatīt atbalstu AS “Latvenergo” fosilā kurināmā izmantošanai koģenerācijā.

ĀIPL atbalsta pašreizējo “Latvenergo” auditu attiecībā uz atbalsta līmeņiem. “Latvenergo” kā stabils tirgus dalībnieks ir jāatbrīvo no sociālo funkciju veikšanas, atbalsts jāsamazina līdz saprātīgam līmenim, kas ļautu atmaksāt kredītus (tikai attiecībā uz kombinētā cikla gāzturbīnu iekārtām) un gūt samērīgu peļņu. Šķērsfinansēšana ir jāpārtrauc.

- Jāizvērtē, kā atbalsts lieliem ar gāzi darbināmiem koģenerācijas uzņēmumiem ietekmē enerģijas cenas.
- Jāizskata iespējas mainīt kredītnosacījumus aizdevumam, kas saistīts ar TEC-2 būvniecību, lai mazinātu izmaksu slogu elektroenerģijas patērētājiem.
- Pakāpeniski jāsamazina atbalsts “Latvenergo” koģenerācijai.

3.5. Palielināt regulatora lomu.

ĀIPL atbalsta jauno progresīvo regulatora vadību, kas ir izrādījusi vēlmi atjaunot regulatora nozīmi un veikt pielāgojumus. Restrukturizācijas process ir sarežģīts, taču absolūti nepieciešams. ĀIPL uzskata, ka visām iesaistītajām personām noteikti jāatbalsta uzsāktās pozitīvās pārmaiņas.

Turklāt regulatora stiprināšana, jo īpaši attiecībā uz tā funkcijām jaunizveidotajā dabasgāzes tirgū Latvijā, var efektīvi nodrošināt vietējā un reģionālā gāzes tirgus izveidi un sekmīgu attīstību, kā arī piegādes drošību. Tādējādi spēcīgs un aktīvs regulators, ņemot vērā īpašās valdībai deleģētās pilnvaras, ko paredz “Enerģētikas likums” un “Valsts drošības iestāžu likums”, ļaus valstij izvairīties no nevajadzīgām tiešām investīcijām apvienotā dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas operatorā.

ĀIPL stingri iesaka, lai regulators pievērš lielāku uzmanību nopietnai regulēto nozaru analīzei tādos aspektos, kas saistīti ar tiesību aktiem konkurences un valsts atbalsta jomā, un lai pilnīgi integrē un respektē šos aspektus savā ikdienas darbā, kā arī pastāvīgi uzlabo savas zināšanas un prasmes saistībā ar nepieciešamību savstarpēji saskaņoti piemērot administratīvo tiesību, konkurences tiesību un valsts atbalsta tiesību normas.